

TÜRKİYE'DE TASARRUF ve FİNANSAL OKURYAZARLIK ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA¹

A RESEARCH ON SAVINGS AND FINANCIAL LITERACY IN TURKEY

Eda BOZKURT² – Yılmaz TOKTAŞ³ – Ali ALTINER⁴

Öz

Küreselleşmenin sonuçlarından biri, finansal olarak ülkeler arasındaki ilişkilerin genişlemesi ve işlem hacminin artmasıdır. Global finansal rekabete ayak uydurmak isteyen ülkeler, mali konularla ilgili yenilikleri takip etmeli ve bu yenilikleri ekonomilerine adapte etmelidirler. Dayanıklı finansal sistemlerin varlığı bu sistemleri yeterli düzeyde tanıma ve anlama sürecinin iyi işlemesine bağlıdır. Finansal konular yalnızca politika yapımcıları ya da ekonomistlerin değil hane halklarının da duyarlı olması gereken bir alandır. Sürdürülebilir iktisadi büyüme yakalayan ülkelerin önemli özelliklerinden biri yurtiçi tasarruf oranlarının yüksek olmasıdır. Tasarrufun parayı tanıma ve yönetme becerileriyle ilişkili olduğu bilinmektedir. Tasarrufların artırılmasının finansal okuryazarlıkla ilgili olduğu görülmektedir. Hane halkı kaynaklı tasarrufların artırılması Türkiye’de tasarruf bilinci ve tasarruf yöntemlerini gündeme getirmektedir. Bu noktadan hareketle, çalışmada Türkiye’de tasarruf ve finansal okuryazarlık düzeyini ölçmek amaçlanmıştır. Araştırmada Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi öğrencilerine online anket metoduyla sorular yöneltilmiştir. Böylelikle Türkiye’de tasarruf eğilimi, finansal okuryazarlık düzeyi, finansal okuryazarlık bilincinin tasarruf davranışı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Sonuçlar katılımcıların %68,5’inin tasarruf yaptığını göstermektedir. Öte yandan katılımcıların %59,6’si finansal okuryazarlık kavramını bilmediğini ifade etmiştir. Türkiye’de finansal okuryazarlık kavramının bilinmediği ancak temel düzeyde finansal konularda bilgi sahibi olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Tasarruf, Türkiye

Jel Kodları: G4, G40, G41

Abstract

One of the consequences of globalization is the expansion of relations between countries and the increase in the volume of transactions. Countries that want to keep up with global financial competition should follow the innovations in financial issues and adapt these innovations to their economies. The existence of robust financial systems depends on the well-functioning of these systems and their understanding of the process. Financial issues are not only policy makers or economists, but also households. One of the important features of the countries that have achieved sustainable economic growth is the high domestic saving rates. Savings are known to be associated with the ability to recognize and manage money. Increasing the savings appears to be related to financial literacy. Increasing household savings welded raises awareness of saving and saving method in Turkey. From this point, the work aimed at measuring the level of savings and financial literacy in Turkey. In this study, questions were asked to the students of Atatürk University Open Education Faculty with the online survey method. Thus saving trends in Turkey, the level of financial literacy, the impact on savings behavior have been investigated awareness of financial literacy. The results show that 68.5% of the participants made savings. On the other hand, 59.6% of the participants stated that they do not know the concept of financial literacy. The concept of financial literacy in Turkey is unknown but said to be a basic level of knowledge in financial matters.

Keywords: Financial Literacy, Saving, Turkey

Jel Codes: G4, G40, G41

¹ Bu çalışma, Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon birimi tarafından desteklenmiştir. Proje numarası: SHD-2018-6707

² Atatürk Üniversitesi, edabozkurt@atauni.edu.tr, Orcid: 0000-0001-7158-8049

³ Amasya Üniversitesi, toktasyilmaz@gmail.com, Orcid: 0000-0002-6996-7987

⁴ Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, alialtiner07@gmail.com, Orcid: 0000-0001-7362-8198

1. GİRİŞ

Küreselleşmenin sonuçlarından biri, finansal olarak ülkeler arasındaki ilişkilerin genişlemesi ve işlem hacminin artmasıdır. Küresel finansal rekabete ayak uydurmak isteyen ülkeler, mali konularla ilgili yenilikleri takip etmeli ve bu yenilikleri ekonomilerine adapte etmelidirler. Dünyada ve Türkiye’de yaşanan ekonomik krizlerin önemli ölçüde finansal yapıdan kaynaklandığı göz önünde bulundurulduğunda, ekonomik kırılma noktaları ancak güçlü finansal yapıların azaltacağı açıktır. Dayanıklı finansal sistemlerin varlığı bu sistemleri yeterli düzeyde tanıma ve anlama sürecinin iyi işlemesine bağlıdır.

Finansal konular yalnızca politika yapımcıların ya da ekonomistlerin değil hane halklarının da duyarlı olması gereken bir alandır. Hane halklarının sağlıklı finansal bilgiye sahip olması finansal okuryazarlık düzeylerini geliştirmelerine bağlıdır. Finansal okuryazarlık düzeyi artan toplumların tasarruf ve yatırım yapma eğilimleri artış gösterecek ve böylece toplam ülke refahı yükselecektir. Bu sebeple sosyo-politik ve bilimsel çerçevede tasarruf ve finansal okuryazarlık konusuna olan ilgi her geçen gün artmaktadır.

Özellikle tasarruf yetersizliğine bağlı olarak cari açık sorunu yaşayan Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde yurtiçi tasarruf oranının artırılması hayati önem taşımaktadır. Burada hangi tasarruf ve neredeki tasarruf soruları akla gelmektedir. Tasarruf kelimesi Arapça kökenli olup Türk Dil Kurumunca (TDK) “*bir şeyi istediği gibi kullanma yetkisi, kullanım*” olarak ifade edilmektedir. Yine TDK’da ekonomik olarak tasarruf “*tutum*” olarak açıklanmaktadır. Halk arasında da genel olarak tutumlu kimselerin tasarruflu olduğu kanısı yaygındır. Burada ele alınan tasarruf kullanım hakkından ziyade israf etmeden idareli kullanma eylemidir. Alışveriş yaparken kişi alacağı şeyi ihtiyacı olmadığını düşünerek almaktan vazgeçebiliyorsa tasarruf davranışı içindedir denilebilir. Fakat ekonomiye dahil olmayan yastık altında tutulan altın ya da döviz benzeri birikimleri ekonomiye kazandırmanın yolu finansal okuryazar bireylerden oluşan bir toplumdan geçmektedir.

1581

Bu çalışmada Türkiye’de tasarruf ve finansal okuryazarlık düzeyi incelenmiştir. Bu kapsamda çalışma giriş bölümünün ardından tasarruf ve finansal okuryazarlık ile ilgili teorik bilgilerin verildiği başlıkla sürdürülmüştür. Daha sonra konuyla ilgili literatür özetlenmiştir. Ardından Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi’ne 2017-2018 Eğitim-Öğretim Döneminde kayıtlı öğrencilere online anket metoduyla yöneltilen sorularla ampirik analiz kısmı oluşturulmuştur. Yapılan anket sonucunda elde edilen veriler bilgisayar paket programında analiz edilmiştir. Ampirik bulgular doğrultusunda katılımcıların tasarruf yapma alışkanlığı ve finansal okuryazarlık düzeyi belirlenmiştir. Araştırma sonuç başlığıyla tamamlanmıştır.

2. TEORİK ÇERÇEVE

Klasik ekolden başlamak üzere iktisat alanında en çok tartışılan kavramlardan biri tasarruftur. Klasikler tasarrufu sermaye birikiminin kaynağı olarak nitelendirirken, Keynesyen modellerde ise analizlerin tasarruf-yatırım ilişkisi ile yapıldığı görülmektedir. Bu durumda tasarruf yatırımı belirleyen faktör olarak kabul edilmektedir. Sonuç olarak klasik iktisat temeline dayalı olarak büyüme için yatırım, yatırım için de tasarruf şarttır (Çolak ve Öztürkler, 2012:1).

İktisadi açıdan tasarruf ile ilgili tanımlamalar Adam Smith’e kadar uzanmaktadır. Smith’e göre tasarruf yaşam koşullarını iyileştirmenin bir yoludur. Düzenli olarak para biriktiren kişiler servetlerini çoğaltmış olacaktırlar (Smith, 1997:80). Keynesyen görüş ise tüketim dışında kalan gelir fazlasını tasarruf olarak nitelendirmektedir (Keynesyen, 1980:7).

Tüketim harcamalarını azaltan her faktör tasarrufları artırmakta, tüketim harcamalarını artıran faktörler ise tasarrufları azaltmaktadır (Çelik, 2011:24). Tasarruflar; yurtiçi ve yurtdışı

tasarruflar, kamu ve özel kesimi tasarrufları, gönüllü ve zorunlu tasarruflar, kurumsal ve bireysel tasarruflar, aynı tasarruflar ve nakdi tasarruflar, rezerv tasarruflar ve dinamik tasarruflar ile otonom ve otonom olmayan tasarruflar olarak sınıflandırılabilir.

Kamu ve özel tasarrufların toplamı yurtiçi (ulusal) tasarrufları oluşturmaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2014:9). Öte yandan yurtdışı tasarruflar ise yurtiçi tasarrufların yetersiz kaldığı noktada kullanılmaktadır. Mevcut yurtiçi tasarruflarla yurtiçi yatırımların karşılanamadığı durumlarda dış yardımlara başvurulmaktadır. Kamu tasarrufları zorunlu tasarruflar olarak nitelendirilmekte olup kamu harcanabilir gelirinden kamu giderleri çıkarıldığında kalan fark ile ifade edilmektedir. Özel tasarruflar (gönüllü tasarruflar) hane halkı ve şirket tasarruflarından oluşmakta ve harcanabilir gelirden vergi harcamaları ile tüketim harcamalarının düşülmesi ile elde edilmektedir (TCMB, 2015:1-4). Kamu gelirlerinin kamu giderlerini karşılayamadığı durumda kamu tasarrufları azalacaktır. Kamu tasarruflarını artırmak için vergiler, tasarruf tedbirleri ya da borçlanma gibi yöntemlere başvurulmaktadır. Vergi gelirleri daraltıcı maliye politikaları uygulanarak artırılabilir. Devletin sosyal devlet olma görevi dışında üretken olmayan harcama kalemlerinde kısıntı yapması kamu tasarrufları üzerinde olumlu etki sağlamaktadır. Kamu ve özel tasarruflardan oluşan yurtiçi tasarrufların artırılması hem bütçe dengesi ve yatırımların finansmanı hem de dışa bağımlığın azaltılması yönünden önem arz etmektedir.

Tasarrufunda en önemli nokta andaki tüketimden vazgeçilmesi sonucu gelecek tüketime şans verilmesidir. Bunun yanında gelecekteki olası bir zorluğa karşı ihtiyatlı olunmasıdır. Küreselleşmenin yaydığı tüketim kültürü ile tasarruf yapabilme yeteneğinin gittikçe azaldığı bilinmektedir. Bu sebeple tasarruf yöntemlerinin tanınırlığı ve kullanımının yaygınlığının tespitinde finansal konular gündeme gelmekte, buna bağlı olarak da finansal okuryazarlık kavramı dikkat çekmektedir.

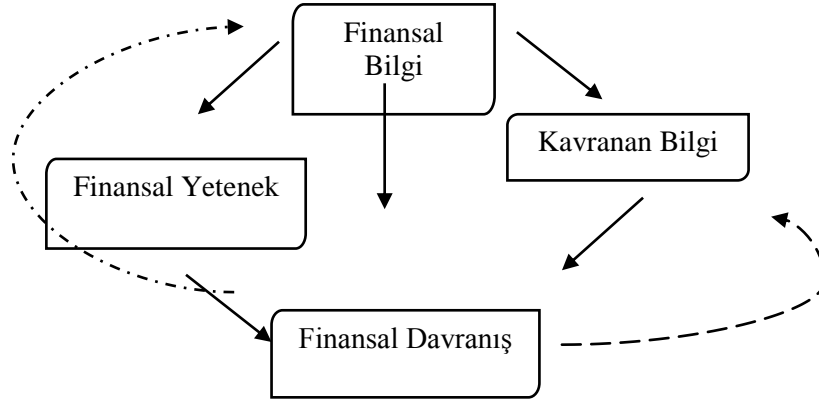
Finans literatüründe gelişmekte olan bir kavram olan finans okuryazarlığı (financial literacy) tanımı konusunda fikir birliği bulunmamaktadır. Farklı kurumların ve araştırmacıların farklı tanımları bulunmakla birlikte, ülkeler arasında finansal yeterlilik (financial capability) finansal farkındalık (financial awereness), finansal içgörü (financial insight), finansal kültür (financial culture), ekonomik okuryazarlık (economic literacy) gibi farklı terimler de kullanılmaktadır (Atkinson ve Messy, 2011:3; Gökmen, 2012:12; Huston, 2010:296). TDK sözlüğüne göre okuryazar “Okuması yazması olan, öğrenim görmüş (kimse)” olarak tanımlanmaktadır (TDK). Finansal okuryazarlık için ise bilgiye ek olarak bu bilginin davranış ve tutumlara yansması ve finansal olaylar karşısında doğru karar alma yetisinin oluşmuş olması gerekir.

Noctor, Stoney ve Stradling finansal okuryazarlığı, bilinçli kararlar verebilmek ve paranın kullanımı ve yönetimi ile ilgili etkili kararlar alabilmek olarak tanımlamıştır (Huston, 2010:311). Finansal okuryazarlık bütçeleme, yatırım, tasarruf, borçlanma, borç verme, sigortalama ve portföy çeşitlendirmesi gibi kişisel finansal faaliyetlerde iktisadi bilgi çerçevesinde hareket etme olarak tanımlanabilir (Bodie, 2006:1-5).

Finansal okuryazarlık ile ilgili önemli çalışmalardan biri Amerika’da yapılan Jump\$art çalışmasıdır (Hastings vd., 2013:349). Bu çalışmada finansal okuryazarlık, bireylerin yaşam boyu mali refahı için finansal kaynaklarını etkin biçimde yönetmesini sağlayacak bilgi ve beceri kullanabilme yeteneği olarak tanımlanmıştır (PACFL, 2008:10) Son olarak Remund (2010) ise finansal okuryazarlığı anahtar finansal konuları anlama derecesini tespit etme ve değişen ekonomik olaylar karşısında kısa vadeli kararlar alarak ve uzun vadeli planlar yaparak bireysel finansal durumunu yönetme becerisi olarak tanımlamaktadır.

Yukarıda bahsedildiği gibi, finansal okuryazarlık tanımı üzerinde birlik bulunmamaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde bu farklı tanımların dört grupta toplandığı görülmektedir. Bunlar; (1) finansal kavram bilgisi (2) kişisel finansal yönetim becerisi, (3) finansal karar alma yeteneği, (4) finansal planlamada güven (Kimiyağhalam ve Safari, 2015:82)

Finansal davranıştan kazanılan deneyim hem gerçek hem de kavranan finansal bilgiyi geri beslemektedir. Şekil 1, finansal okuryazarlık bileşenleri arasındaki bu mantıksal ilişkileri göstermektedir.

Kaynak: Hung, vd., 2009:12

Şekil 1. Finansal Okuryazarlığın Kavramsal Modeli

Finansal piyasaların gün geçtikçe karmaşık hale gelmesi sonucunda finansal kararların riskleri artmıştır. Finans eğitimi almış kişilerin bile finansal gündemi takip etmeleri ve algılamaları gün geçtikçe güçleşirken finans eğitimi almamış bireylerin güncel olayları anlayarak doğru karar alabilmesi zor hale gelmiştir. Finansal karar alma sürecinde finansal okuryazarlık sadece bireyin korunması için değil, aynı zamanda ekonominin sorunsuz işleyebilmesi açısından da önemlidir (Ergün, vd., 2014:850).

Finansal okuryazarlık eğitiminin hem tüketiciler hem de finansal kurumlar için daha büyük finansal ödüller getireceği varsayılmaktadır. Daha iyi eğitilmiş tüketiciler finansal ürün ve hizmetleri ve bunların etkili kullanımını daha iyi anlayacaklardır. Artan bilgi ve kullanım becerisi, yeni ve daha karmaşık finansal hizmetlerin tanıtımı, daha geniş bir müşteri tabanı ve daha gelişmiş bir perakende finans piyasasının oluşmasına olanak sağlayacaktır (Kunovskaya, 2010:5).

Bireyler finansal cehaletten dolayı finansal sistemden uzak durabilir hatta kayıtdışı finansal sistemi kullanmaya yönelebilir. Finansal bilgi yoksunluğu nedeniyle kendisi için yararlı finansal araçların farkında olmayabileceği gibi bu karmaşık finansal araçları kullanmaktan da çekinebilir. Bu durum finansal gelişim sürecini olumsuz etkileyecektir. Finansal gelişim sürecinde yeni finansal kurumları destekleyici piyasanın talep yönünü oluşturacak bireylerin varlığı sofistike finansal ürünleri kullanabilme becerisiyle oluşabilir. (Gökmen, 2012:36; İçke, 2017:22).

Finansal bilgiye sahip olma kişilerin günlük yaşamlarındaki finansal güvenliklerinin sağlanması için de önemlidir (Altıntaş, 2012:157-158). Yapılan son çalışmalar, gençlerin etkili bir şekilde finansal okuryazar olmadan yani yeterince hazırlıklı olmadan yetişkin finansal dünyasına geçtiklerini ve tüketicilerin günümüzün finans piyasası için yeterince bilgiye sahip

olmadıklarını göstermiştir. Bu finansal bilgi ve güven eskiliği finansal eğitime olan ilgiyi önemli ölçüde artırmıştır (Boyce vd. 1998:4; Lyons vd., 2006:210). Finansal eğitimin amacı, eğitim sonucunda bireylerin finansal bilgi ve kullanma becerisi kazanmasıdır. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) finansal eğitimi şu şekilde tanımlamaktadır: “*Finansal eğitim, finansal tüketicilerin ve yatırımcıların finansal ürünler ve finansla ilişkin kavramları anlamalarını geliştirdikleri; finansal risklerin ve fırsatların bilincinde olmak, bilinçli seçimler yapmak, yardım için nereye başvurulacağını bilmek ve diğer etkili davranışları yapmak, finansal refahlarını geliştirmek için bilgi, talimat veya objektif öneriler yoluyla yetenek ve özgüvenlerini artırdıkları bir süreçtir.*” (OECD, 2005:28-34)

OECD (2005) tarafından yayımlanan finansal okuryazarlığı geliştirme raporunda finansal eğitimi önemli yapan faktörler şu şekilde sıralanmıştır:

- Finansal ürünlerin karmaşıklığı,
- Finansal ürün sayısında artış,
- Bebek doğumlarındaki patlama ve ortalama yaşam süresi artışı,
- Emeklilik düzenlemelerinde değişiklikler,
- Gelirdeki değişiklikler,
- Sermaye piyasalarındaki değişiklikler.

Türkiye’de finansal okuryazarlık seviyesinin artırılmasına yönelik olarak kamu kurum ve kuruluşlarının çeşitli çalışmaları olmakla birlikte sivil inisiyatiflerin de bu çalışmalara katıldıkları görülmektedir. Türkiye’de finansal okuryazarlığın geliştirilmesine yönelik 2012 yılında kurulan Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER) finansal okuryazarlık konusunda çalışan önemli bir sivil toplum örgütüdür. FODER, devlet, özel sektör ve diğer sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yaparak ve koordineli olarak ülke çapında bireylerin finansal okuryazarlık, finansal erişim farkındalıklarını ve olanaklarını oluşturabilmek için; bilinçlendirme, eğitim, araştırma, uygulamalara destek, politikalar üretilmesi çalışmaları yaparak finansal okuryazar bir Türkiye için ekosistem oluşturmak amacıyla kurulmuştur (FODER). FODER’in dışında Türkiye’de tasarruf ve finansal okuryazarlık konusunda Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, Belediyeler, Bankalar ve Üniversiteler tarafından çeşitli çalışmalar ve projeler sürdürülmektedir.

3. LİTERATÜR

Literatürde finansal okuryazarlık konusunda farklı çalışmalar yer almaktadır. Bu çalışmalardan bazıları üniversite öğrenci ve personeline, hane halkı, çeşitli kurumlar ve banka müşterilerine yönelik olarak yapılmıştır. Uluslararası alanda finansal okuryazarlık araştırmalarından bazıları şöyle sıralanabilir.

Chen ve Volpe (1998), 924 üniversite öğrencisinin finansal okuryazarlık düzeylerini inceledikleri çalışmalarında daha az bilgili öğrencilerin daha fazla yanlış finansal karar verme eğiliminde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca çalışmada üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu ve düşük bilgi düzeyinin bilinçli karar verme yetisini sınırladığını belirtmişlerdir.

Chen ve Volpe (2002), öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışmalarında cinsiyetin finansal okuryazarlık üzerindeki etkisini incelemişler bulgular kadınların daha düşük finansal okuryazarlığı olduğunu göstermiştir.

Hogarth ve Hilgert (2002), çalışmalarında tüketicilere 28 doğru yanlış sorusu sormuşlardır. Testin ortalama soruları doğru cevaplama oranı %67’dir. Tüketiciler en

yüksek mortgage kredileri ile ilgili soruları doğru cevap verirken en düşük doğru cevabı genel finansal kavramlarla ilgili sorulara vermişlerdir.

Cude vd. (2006), çalışmalarında üniversite öğrencilerinin finansal bilgi ve davranışları nasıl kazandığını ve bazı öğrencileri diğerlerinden daha fazla finansal risk altında tutan faktörleri araştırmışlardır. Çalışmanın bulguları, ebeveynlerin çocuklarının mali sosyalleşmesinde önemli bir rol oynadığını göstermiştir.

Lusardi ve Mitchell (2007), emeklilik planlamasının finansal okuryazarlığın kilit belirleyicisi olduğunu tespit etmişler ve okulda iktisat dersi veya şirket bazlı finans eğitimi almış kişilerin finansal okuryazarlık seviyeleri almamışlara göre daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Lusardi ve Mitchell (2008), kadınların finansal okuryazarlık düzeylerinin daha düşük olduğu ve kadınlara yönelik özel eğitimlerin gerçekleştirilmesinin finansal okuryazarlığı artırmaya yönelik politikalar açısından önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Lusardi ve Mitchell (2009), finansal okuryazar olan kimsenin, kendi ekonomik karar verme becerileri ve bu becerilerin nereden geldiğini incelemişlerdir. Bulgular, daha gelişmiş finansal bilgiye sahip olanların emeklilik için hazır olma olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Van Rooii vd. (2011), finansal okuryazarlığın borsa ile ilişkisini incelemişlerdir. Çalışmada anketi cevaplayanların temel finansal bilgisine sahipken daha karmaşık finansal kavramlar hakkında bilgi sahibi olmadıkları tespit edilmiştir. Finansal okuryazarlığın borsa üzerinde etkisinin bulunduğu finansal okuryazarlığı düşük olanların hisse senetlerine yatırım yapma olasılığının daha düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Disney ve Gathergood (2013), çalışmalarında İngiltere’de tüketici kredisi kullananların düşük finansal okuryazarlığa sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Klapper (2013), Rusya’da finansal okuryazarlığın 2009 finansal kriz dönemindeki etkilerini inceledikleri çalışmalarında; finansal okuryazarlığın, finansal piyasalara katılım ile pozitif ilişkili ve kayıt dışı borçlanma kaynaklarının kullanımı ile negatif ilişkili olduğu sonucuna varmışlardır. Dahası, finansal okuryazarlığı yüksek olan bireylerin 2009 yılında olumsuz bir gelir şoku yaşadıklarını bildirme olasılıkları daha azdır. Finansal okuryazarlık ile harcanmamış gelirin mevcudiyeti arasındaki ilişki 2009 yılında daha yüksektir ve bu da finansal okuryazarlığın bireyleri makroekonomik şoklarla başa çıkmaya daha iyi hale getirebileceğini düşündürmektedir.

Steen ve MacKenzie (2013), finansal stres, finansal okuryazarlık, finansal danışmanlık ve evsiz kalma riski arasındaki ilişki üzerine yaptıkları çalışmaları sonucunda finansal danışmanlık ve finansal okuryazarlığa sahip bireylerin evsiz kalma risklerinin düştüğünü tespit etmişlerdir.

Çalışmada Türkiye üzerine yapılan önceki araştırmalar, anketlerin uygulandıkları çeşitli gruplar üzerinden sınıflandırılmıştır. Türkiye üzerine yapılan çalışmaların üniversiteler üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Üniversite üzerine uygulanan bazı çalışmalar şunlardır:

Ergün, (2014), işletme öğrencileri üzerine yaptıkları finansal okuryazarlık çalışmasında 275 öğrenciye ulaşmışlardır. Öğrencilerin enflasyon, borsa ve faiz konularında temel düzeyde bilgiye sahip olmalarına rağmen yatırım fonu gibi daha karmaşık konularında düşük seviyede bilgi sahibi olduğu tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda işletme öğrencilerinin yalnızca temel düzeyde finansal okuryazar oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Alkaya ve Yağlı (2015), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF’de okuyan

185 öğrencinin finansal okuryazarlık seviyeleri finansal tutum, finansal bilgi ve finansal davranış bakımından araştırmışlardır. Sonuçlara göre öğrencilerin %61,6'sı temel düzeyde finans bilgisi açısından başarısızdır ve %38,4'ü ise temel düzeyde finans bilgisine sahiptir.

Kılıç vd. (2015), Gaziantep Üniversitesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyelerini belirlemeye yönelik olarak on iki farklı fakülte ve 480 öğrenciyle yaptıkları çalışmaları sonucunda öğrencilerin genel başarı düzeyinin %48 olduğu belirlemişlerdir.

Şantaş ve Demirgil (2015), bir devlet üniversitesinde okuyan iktisat, kamu yönetimi, maliye, çalışma ekonomisi ve işletme bölümü öğrencilerinin finansal okuryazarlık bilgileri 704 anket ile araştırmışlardır. Çalışmanın ampirik bulguları sonucunda ekonomik ve finansal gelişmelerinde birinci kitle iletişim aracı olarak internet ikinci olarak televizyon olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanların %19,3'ü ekonomik ve finansal gelişmeleri hiç takip etmezken %72,2'si haftada birkaç kez takip etmektedir.

Bekir ve Yılmaz (2016), Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık algılarını 80 öğrenciye uyguladıkları anket üzerinden incelemişlerdir. Öğrencilerin %31,3'ü ekonomik ve finansal konuları medyadan yeterince takip etmediklerini ve %30'u kendilerini bir finans kurumunda çalışabilecek yeterlilikte görmedikleri belirtmiştir.

Biçer ve Altan (2016), Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde eğitim alan 1380 öğrenciye uygulanan çalışma sonucunda finansal eğitim alan öğrencilerin finansal eğitim almayanlara göre finansal okuryazarlık algılarının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Coşkun (2016), Celal Bayar Üniversitesi Ahmetli MYO'da okuyan 336 önlisans öğrencisine uyguladığı çalışmasıyla önlisans öğrencilerinin finansal davranışlarını ve tutumlarını incelemiştir. Çalışmanın ampirik bulguları sonucunda öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyinin %49,6 gibi düşük bir oranda olduğu belirlenmiştir.

Dilek vd. (2016), çalışmalarında Kastamonu Üniversitesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyeleri merkezde bulunan birimlerde yer alan 248 öğrenciye uygulanan anket ile belirlemeye çalışmışlardır. Yapılan çalışma sonucunda İİBF öğrencileri ile diğer fakültelerdeki öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı arasında bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bunun sonucunda tüm fakültelerde ekonomi derslerinin yer almasının toplumun finansal okuryazarlık seviyesine katkı sağlayarak pozitif dışsallık oluşturacağı sonucuna varılmıştır. Ayrıca genel olarak üniversite öğrencilerinin sorulara orta ve yüksek değerli cevaplar verdiği görülmüştür.

Çinko vd. (2017), çalışmalarında Marmara Üniversitesi öğrencilerine uyguladıkları 1049 anket ile üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyelerini belirlemeye çalışmışlardır. Öğrencilerin ortalama finansal bilgi düzeyinin erkeklerde 4.97, kadınlarda 4.15; finansal tutum puanlarının erkeklerde 2.63, kadınlarda 2.52; finansal davranış düzeylerinin ise erkeklerde 3.16, kadınlarda 2.72 olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Türkçe literatürde üniversite öğrencileri dışındaki öğrenciler üzerine yapılan önemli çalışmalardan biri Güvenç (2017) tarafından yapılmıştır. Çalışmada ilkököl, ortaokul ve lise öğretim programlarında yer alan finansal okuryazarlıkla ilgili öğrenme çıktılarını incelenmiştir. Çalışma sonucunda zorunlu dersler temel alındığında ilkökulda en fazla finansal okuryazarlıkla ilgili öğrenme çıktısının yer aldığı tespit edilmiştir. Seçmeli dersler dikkate alındığında lise düzeyinde finansal okuryazarlığın daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Okul programlarında finansal okuryazarlık ile ilgili çıktılara yer verilmesine rağmen bunun günümüz ve gelecek için yeterli olmadığı belirtilmiştir.

Ayrıca Türkçe literatürde Ulaştırma Bakanlığı, yatırımcılar ve il ölçeğinde yapılan

bazı çalışmalar aşağıdaki gibidir:

Mercan vd. (2012), Ulaştırma Bakanlığına bağlı bir şubede çalışanların %70'ine yani 93 kişiye uyguladıkları çalışmalarında ankete katılanların bireysel ekonomi kullanımı açısından yüksek düzeyde ekonomi okuryazarlığına sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Fettahoğlu (2015), Kocaeli'nde ikamet eden 83 kişi ile yapılan çalışmada hane halkının finansal okuryazarlık düzeyini belirlemeyi amaçlamıştır. Katılımcıların finansal okuryazarlık açısından temel düzeyde bilgiye sahip fakat karmaşık ve bilgi gerektiren araç, ürün ve teknikler konusunda yetersiz olduklarını tespit etmiştir.

Sezer ve Demir (2015), çalışmalarında yatırımcıların finansal okuryazarlık ve bilişsel yetenek düzeylerini saptamayı ve yatırımcıların finansal okuryazarlık ve bilişsel yetenek düzeyleri ile psikolojik yanlısımları arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamışlardır. Yatırımcıların eğitim düzeyleri ile finansal okuryazarlıkları aynı paralelde görülmüştür. Katılımcıların %87'sinin yükseköğrenime sahip olmalarına rağmen finansal okuryazarlık düzeyleri düşük olarak belirlenmiştir.

Baysa ve Karaca (2016), banka segment müşterilerinin okuryazarlık seviyeleri Tokat Merkezde yer alan 25 bankanın müşterileri üzerinden incelenmiştir. Sonuçlar ticareti segmenttekilerin tarım segmentindekilere göre daha azla finansal okuryazarlığa sahip olduğunu göstermiştir.

4. VERİ ve METODOLOJİ

Anket yöntemine dayalı olarak gerçekleştirilen analizlerde 2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılında Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinde eğitim gören ve basit tesadüfi örnekleme dayalı olarak anketi yapmaya gönüllü 7.895 kişi ile çalışılmıştır. Açıköğretim Fakültesinde okuyan kişiler üniversite öğrenci kitlesinden farklı olarak, her yaş düzeyinden, farklı meslek gruplarından, farklı eğitim ve gelir düzeylerinden olup, fiziksel olarak ulaşılması mümkün olmayan önemli bir profil sunduğu için seçilmiş ve anketin amacına en uygun sorular oluşturulmaya çalışılmıştır. Hazırlanan anket Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Öğrenci Bilgi Sistemi üzerinden öğrencilere ulaştırılmıştır. Araştırma verileri, SPSS 21.0 paket programında değerlendirilmiş sayı, dağılım, parametrik ve parametrik olmayan analizlerle işlenmiştir. Böylelikle hem sayısal verilere dayalı nicel araştırma metodu hem de insan davranışlarını temel alan nitel araştırma teknikleri birlikte kullanılmıştır.

Çalışma boyunca sayı ve dağılım tespitlerinin yanı sıra parametrik ve parametrik olmayan testlerle aşağıdaki hipotezler sınanmıştır:

Hipotez 1: Ay içinde gelirden belli miktarını harcamadan mutlaka tasarruf yapma alışkanlığı demografik özellikler açısından farklılık göstermekte midir?

Hipotez 2: Finansal okuryazarlık kavramının bilinirliği demografik özelliklere göre farklılık gösterir mi?

Hipotez 3: Günlük ekonomi haberlerini takip etme ile tasarruf yapma alışkanlığı arasında bir bağ bulunmakta mıdır?

Hipotez 4: Günlük ekonomi haberlerini takip etme ile finansal okuryazarlık kavramı tanınırlığı arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Hipotez 5: Bütçe yapma alışkanlığı ile borç, fatura kredi kartı vb. ödemeleri zamanında yapma bağlantılı mıdır?

Hipotez 6: Tasarruf yapma alışkanlığı ile finansal okuryazarlık arasında anlamlı

farklılık var mıdır?

Hipotez 7: Tasarruf yapma alışkanlığı ile finansal okuryazarlık eğitimi arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Hipotez 8: Alışveriş yaparken fiyat karşılaştırması yapma davranışıyla enflasyonu tanıma bağlantılı mıdır?

Hipotez 9: Finansal okuryazarlık ile finansal kavramları tanıma arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Hipotez 10: Finansal okuryazarlık ile temel finansal bilgileri bilme arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Hipotez 11: Herhangi bir finansal kuruluş ile düzenli işlem yapma alışkanlığı ile tasarruf eğilimi ilişkili midir?

Hipotez 12: Herhangi bir finansal kuruluş ile düzenli işlem yapma alışkanlığı finansal okuryazarlık ile ilişkili midir?

5. BULGULAR ve TARTIŞMA

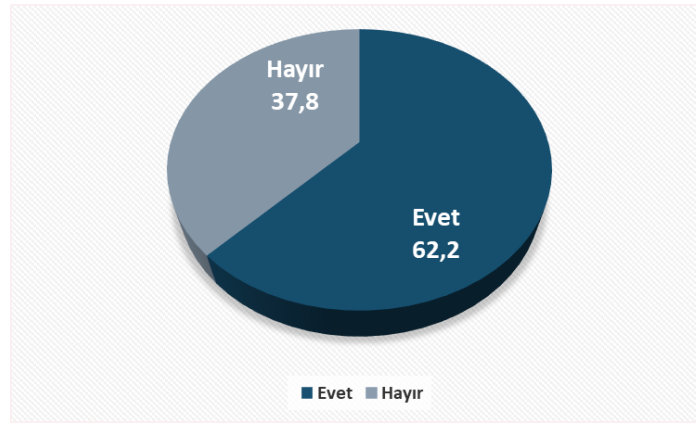
Araştırmanın ilk bulguları arasında katılımcılara ait demografik özelliklerini yansıtan bilgilere yer verilmiştir. Tablo 1’de anket katılımcılarına ait demografik özellikleri yansıtan bilgiler görülmektedir. Cinsiyet değişkenine göre katılımcıların %52,4’ünün kadın %47,6’sinin erkek olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile katılımcıların 4.134’ü kadın, 3.761’i ise erkek olup kadın katılımcılar erkek katılımcılardan daha fazladır. Anketi cevaplayanların demografik özelliklerinden bir diğeri hangi yaş aralığında bulduklarıdır. Tablo 1’e göre 17-29 yaş aralığında 4.007 katılımcı bulunmakta ve bu kişiler toplam katılımcıların %50,8’ini oluşturmaktadır. İkinci olarak 3.296 kişiyle en çok 30-44 yaş aralığında katılımcı bulunmakta ve %41,7 ile temsil edilmektedir. 45-64 yaş aralığında ise %7,3 ile 580 kişi yer almaktadır. Son olarak en az kişi 65 yaş üzeri grupta olup katılımcıların %0,2’si içinde yer alan 12 kişiden meydana gelmektedir. Sonuçlar katılımcıların ağırlıklı olarak gençlerden oluştuğunu ve yaş açısından yaygın bir grupta çalışıldığını göstermektedir. Üçüncü bir demografik özellik anketi yanıtlayanların medeni durumlarıdır. Anketi yanıtlayanların %49,2 evli iken, %50,8 bekarıdır. Bekarlar 4.014 kişi evliler ise 3.881 kişiden oluşmaktadır. Oranlar birbirine yakın olmakla beraber katılımcıların çoğunluğu bekarıdır. Eğitim durumu, araştırmalarda dikkate alınan önemli bir özellik olarak kabul edilmektedir. Katılımcıların en son mezun oldukları eğitim derecesine göre katılımcıların %36,7’si lise mezunu olup 2.901 kişiyle birinci sırada yer almaktadır. Lise mezunlarını %32,6 ile (2.573 kişi) lisans mezunları takip ederken, üçüncü sırada %25,2 ile (1.990 kişi) önlisans mezunları görülmektedir. Örneklemin %5,1’i oluşturan 399 kişi yüksek lisans derecesine sahip iken son sırada %0,4 ile 32 kişi doktora mezunu konumundadır. Deneklere ortalama aylık gelirleri sorulmuştur. En çok katılımcının yer aldığı gelir aralığı %29,6 ile 2.501-4.000 TL olup 2.340 kişiyle temsil edilmektedir. Daha sonra 1.501-2.500 TL aralığında 1.982 kişi yer almakta ve toplam katılımcıların %25,1’i oluşturmaktadır. Hiç geliri olmayanlar ise %19,5 oranında olup 1.539 kişidir. Dördüncü sırada geliri 4.000 TL’den fazla olan %13,0’lik (1.024 kişi) kısım ve son olarak en düşük payı alan 1.500 TL’den az geliri olanlar %12,8 (1010 kişi) oranındadır. Katılımcıların demografik özelliklerini yansıtacağını düşünülen meslek bilgisi ve son olarak da yaşadıkları il araştırılmıştır. Raporlandırılmamış olmakla beraber katılımcıların %15,6’sı özel sektör çalışanı olup 1.231 kişiden oluşmaktadır. “Yaşadığımız il” sorusuna ise 1.693 kişi yani deneklerin %21,4’ü İstanbul cevabını vermiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

	Frekans	Yüzde
Cinsiyet		
Kadın	4134	52.4
Erkek	3761	47.6
Yaş		
17-29	4007	50.8
30-44	3296	41.7
45-64	580	7.3
65 ve üzeri	12	0.2
Medeni Durum		
Bekar	4014	50.8
Evli	3881	49.2
Eğitim Durumu		
Lise	2901	36.7
Ön Lisans	1990	25.2
Lisans	2573	32.6
Yüksek Lisans	399	5.1
Doktora	32	0.4
Ortalama Aylık Gelir		
0	1539	19.5

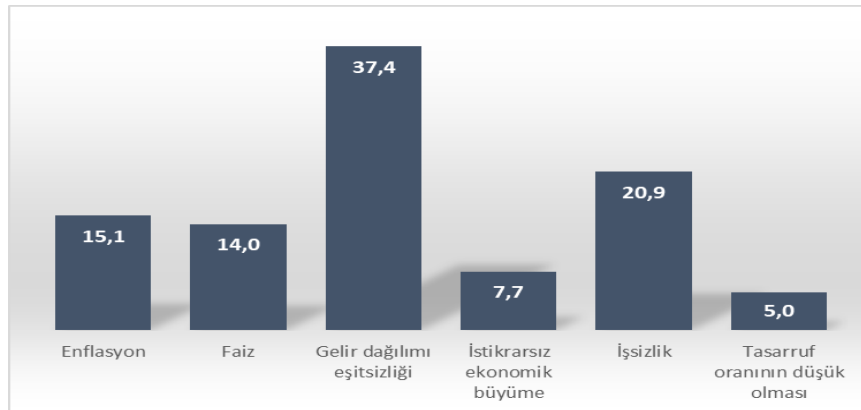
1.500 TL'ye kadar	1010	12.8
1.501-2.500 TL	1982	25.1
2.501-4.000 TL	2340	29.6
4.000 TL'den fazla	1024	13.

Deneklerin demografik özelliklerinin ardından ekonomiye ait gelişmeleri takip edip etmediklerini anlamak için günlük olarak ekonomi haberlerini takip edip etmedikleri sorulmuştur. Katılımcıların %62,2'si günlük ekonomi haberlerini takip ettiğini, %37,8'i ise takip etmediğini bildirmiştir. Katılımcıların büyük kısmının günlük olarak ekonomiyi takip ettiği görülmüştür.

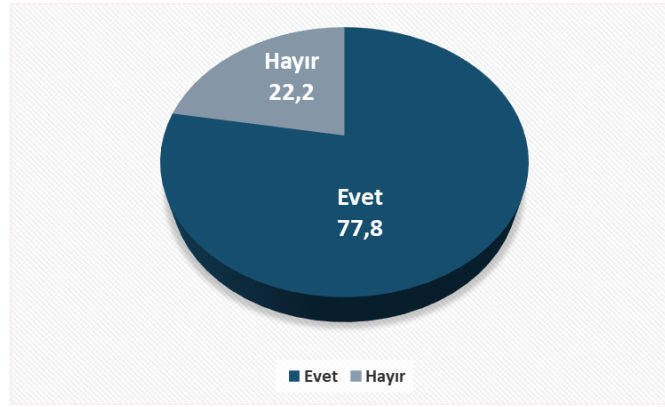
Şekil 2. Günlük Ekonomi Haberlerini Takip Etme

Anket sorularını cevaplayanların ekonomi ile ilgili düşüncelerini ölçmeye yönelik olarak “Size göre Türkiye'nin en önemli ekonomik sorunu nedir?” sorusu sorulmuştur. Deneklerin %37,4'ü en önemli ekonomik sorunun “gelir dağılımı eşitsizliği” olduğu fikrindedir. İkinci sırada ise %20,9 ile işsizlik yer almakta, tasarruf oranının düşük olması ise %5,0 ile en son sırada bulunmaktadır.

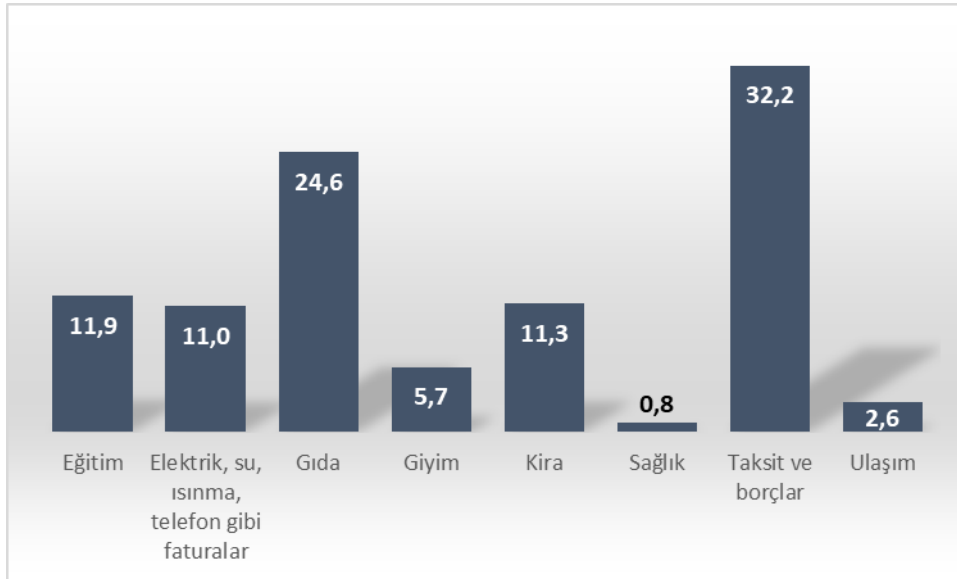
Şekil 3. Türkiye'nin En Önemli Ekonomik Sorunu

Bodie (2006) çalışmasında finansal okuryazarlığın bütçeleme, yatırım, tasarruf, borçlanma, borç verme, sigortalama ve portföy çeşitlendirmesi ile ilgili olduğunu bildirmiş bu sebeple sorunlar literatüre uygun devam ettirilmiştir. Kişilerin genel düzeyde ekonomi ile ilgileri ölçüldükten sonra bireysel ekonomi yönetimlerini tespit eden sorular yöneltilmiştir. Bu sorulardan ilki kişilerin aylık gelir ve gider yönetimini kolaylaştıracak bütçe yapma alışkanlığının olup olmadığıdır. Şekil 4'te görüldüğü gibi %77,8 oranında katılımcı bütçe yapma alışkanlığı olduğunu ifade ederken, deneklerin %22'si bütçe yapma alışkanlığı olmadığını belirtmiştir.

Şekil 4. Bütçe Yapma Alışkanlığı

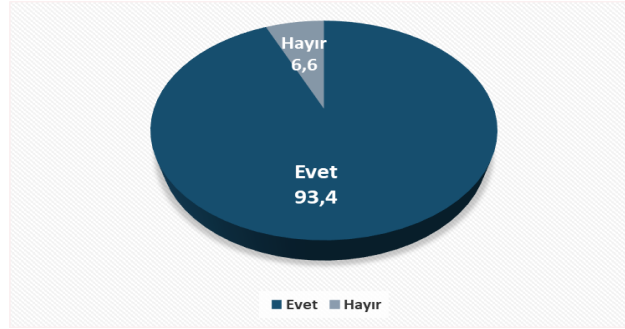
Bütçe yapma alışkanlığının ardından katılımcılara bütçede en fazla yer tutan harcama kalemi sorulmuş, Şekil 5'e göre taksit ve borçların %32,2 ile birinci sıradaki harcama kalemi olduğu görülmüştür. Gıda masrafları %24,6 ile ikinci sırada yer alırken sağlık harcamaları en son sırada görülmektedir.

Şekil 5. Harcama Kalemi

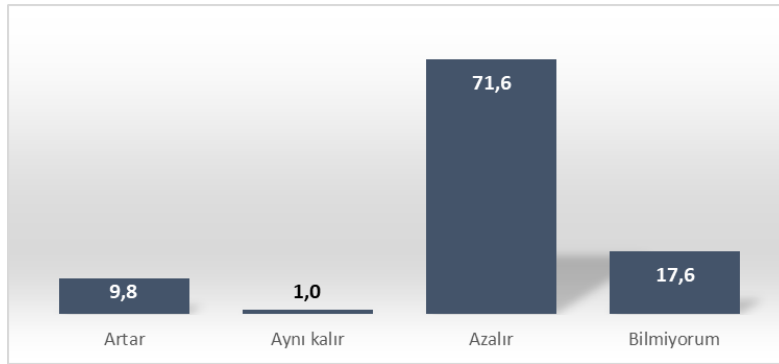
Kişisel ekonomi becerileriyle ilgili bir diğer soru “Alışveriş yaparken fiyat karşılaştırması yaparak alacağınız şeyin gerçekten gerekli olup olmadığını düşünür

musunuz?” sorusu olup, katılımcıların %93,4’ü evet cevabını vermiştir. Bu oran oldukça yüksek olup hayır diyenlerin sadece %6,6 oranında olduğunu göstermektedir.

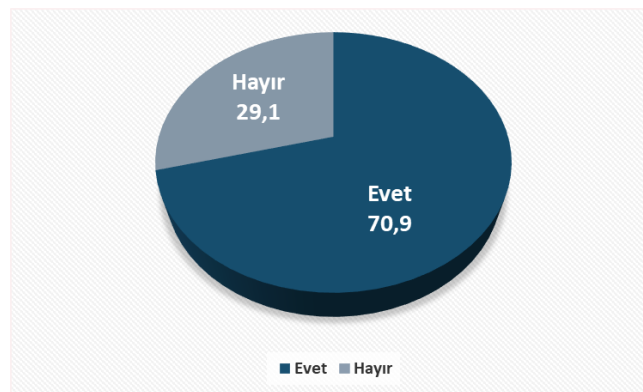
Şekil 6. Fiyat Karşılaştırması

Katılımcıların önemli ölçüde fiyat karşılaştırması yapması sonucunda enflasyon ile ilgili bilgi düzeyleri ölçülmüştür. “*Enflasyonun yıllık faiz oranından yüksek olduğu durumda paranın satın alma gücü nasıl değişir?*” sorusuna %71,6 ile katılımcı “*azalır*” şeklinde doğru cevap vermiştir. Sorunun cevabını bilmeyenler ise %17,6 oranında olup, yanlış cevap verenlerden daha yüksek bir orandadır.

Şekil 7. Enflasyon

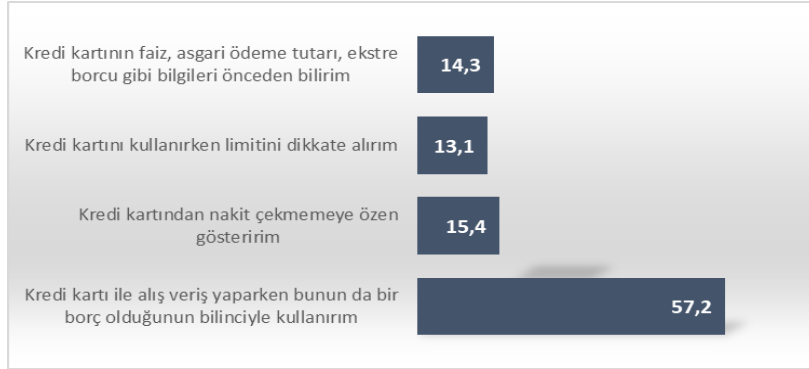
Tüketim faaliyetleri sonucunda ödeme aracı olarak kullanılan kredi kartı yaygınlığının tespiti için deneklerin kredi kartı kullanıp kullanmadığı sorulmuştur. Sonuçlara göre katılımcıların %70,9’u kredi kartı kullanmaktadır.

Şekil 8. Kredi Kartı Kullanımı

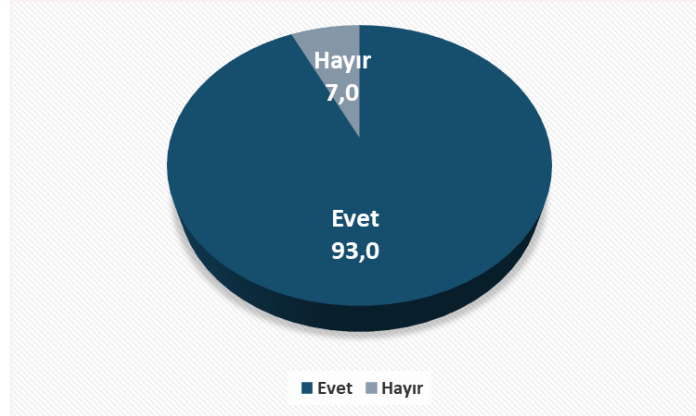
Anket sorularını cevaplayanların büyük oranının sahip olduğu kredi kartı ile ilgili kredi kartı kullanırken dikkat edilen faktör sorulmuş “*kredi kartı ile alışveriş yaparken bunun da*

bir borç olduğu bilinciyle kullanırım.” seçeneğinin %57,2 oranında tercih edildiği görülmüştür.

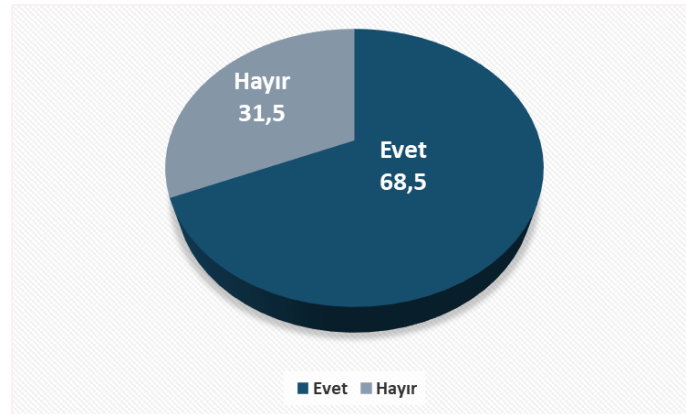
Şekil 9. Kredi Kartı Kullanımında Dikkat Edilen Faktör

Deneklere önceki sorularda en büyük harcama kaleminin taksit ve borçlar olarak tercih edilmesi üzerine ortaya çıkan borç, fatura, kredi kartı vb. ödemelerin zamanında yapılıp yapılmadığı sorulmuştur. Katılımcıların %93,0’ü ödemeleri zamanında yaptığını bildirmiştir.

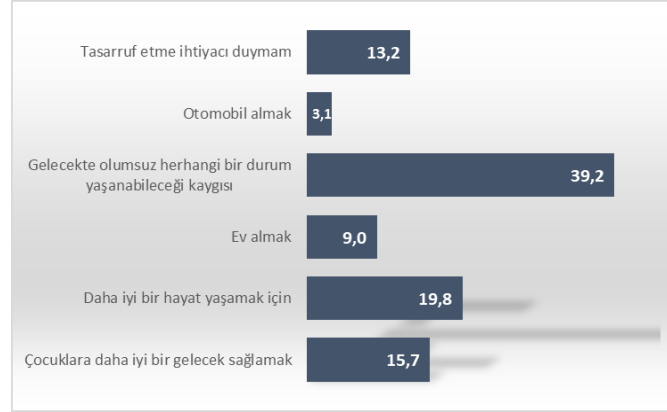
Şekil 10. Borç, Fatura, Kredi Kartı vb. Ödemeleri Zamanında Yapma

Araştırmanın temel amaçlarından biri olan kişilerin tasarruf yapma eğilimi “*Ay içinde gelirinizin belli miktarını harcamadan mutlaka tasarruf için ayırır mısınız?*” şeklindeki soruyla deneklere yöneltilmiştir. Katılımcıların %68,5’i tasarruf yaptığını %31,5’i ise yapmadığını dile getirmiştir.

Şekil 11. Tasarruf Yapma Alışkanlığı

Kişilerin tasarruf yapma güdüsünün belirlenmesi için kişilerin tasarruf yapma amacı sorulmuştur. Anket sorularını cevaplayanların tasarruf yapma amaçları arasında birinci sırada %39,2 ile 3.095 kişi gelecekte olumsuz herhangi bir durum yaşanabileceği kaygısı nedeniyle tasarruf yaptığını belirtmiştir. İkinci olarak kişilerin işaretlediği seçenek %19,8 ile daha iyi bir hayat yaşamak olmuştur. Üçüncü sırada %15,7 oranında kişi çocuklarına daha iyi bir gelecek sağlamak için tasarruf yaptığını ifade ederken, deneklerin %13,2'si ise tasarruf yapmaya ihtiyaç duymadığını belirtmiştir. Ev ya da otomobil gibi satın alımlar için tasarruf yapanlar ise daha küçük bir dilimi oluşturmuştur.

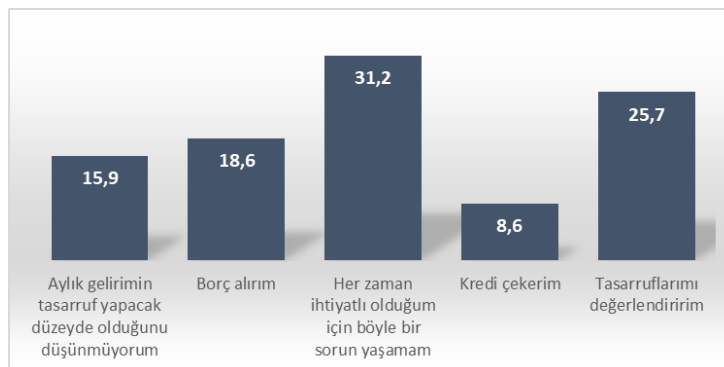
Şekil 12. Tasarruf Yapma Amacı

Tasarruf yapanların %50,3'ü yani katılımcıların yarısı tasarruflarının en iyi bankada korunacağını düşünmektedir. %22,8'lik kısım ise finansal yatırım araçlarını tercih etmekte, ev ise üçüncü seçenek olarak görülürken, bireysel emeklilik son sırada seyretilmektedir.

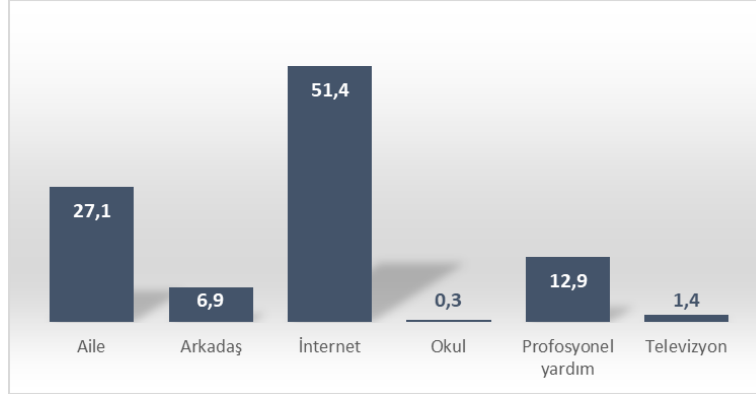
Şekil 13. Tasarrufun En İyi Korunduğu Yer

“Ay içinde nakde ihtiyacınız olduğunda ne yaparsınız?” sorusuna deneklerin %31,2'si her zaman ihtiyatlı olduklarını ve böyle bir soruyla karşılaşmayacakları cevabını vermişlerdir. Öte yandan katılımcıların %25,7'si ise nakit ihtiyaçları durumunda tasarruflarını değerlendirme seçeneğini tercih etmektedirler.

Şekil 14. Nakit İhtiyacını Karşılama

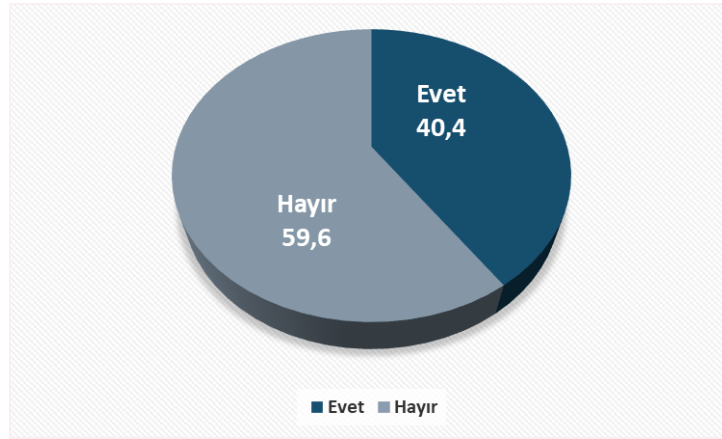
Şekil 15. yardımıyla ankete katılanların finansal konularda bilgi kaynağı tercihleri görülmektedir. Finansal konularda bilgi edinilen en popüler kaynak internet (%51,4) olarak görülmektedir. İkinci sırada ise %27,1 ile aile gelmektedir. Profesyonel yardım, katılımcıların %12,9'unun tercihi olmuştur. Arkadaşlar %6,9 ile dördüncü sırada iken arkadaş kaynağını %1,4 ile televizyon takip etmektedir. Son sırada ise 27 kişinin seçtiği okul yer almaktadır.

Şekil 15. Finansal Konularda Bilgi Kaynağı

Araştırmanın ana hipotezini oluşturan finansal okuryazarlık kavramının denekler tarafından bilinip bilmediği “*Finansal okuryazarlık kavramını daha önce duydunuz mu?*” sorusuyla ölçülmüştür. Buna göre katılımcıların %59,6’sı hayır (4.703 kişi) diyerek finansal okuryazarlık kavramını duymadıklarını belirtmişlerdir. Öte yandan finansal okuryazarlık kavramını duyanlar ise %40,4 oranında olup 3.195 kişiden oluşmaktadır.

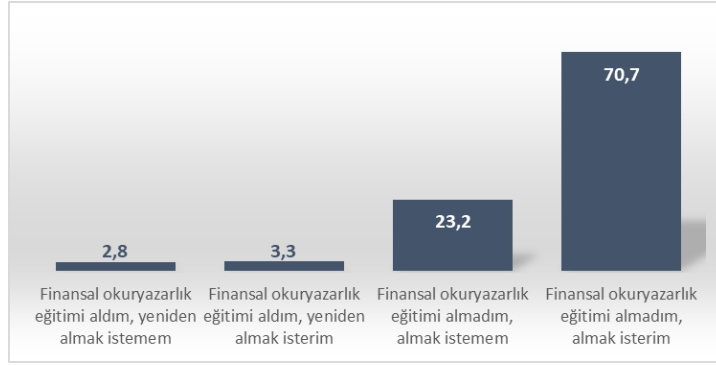
1595

Şekil 16. Finansal Okuryazarlık Kavramının Bilinirliği

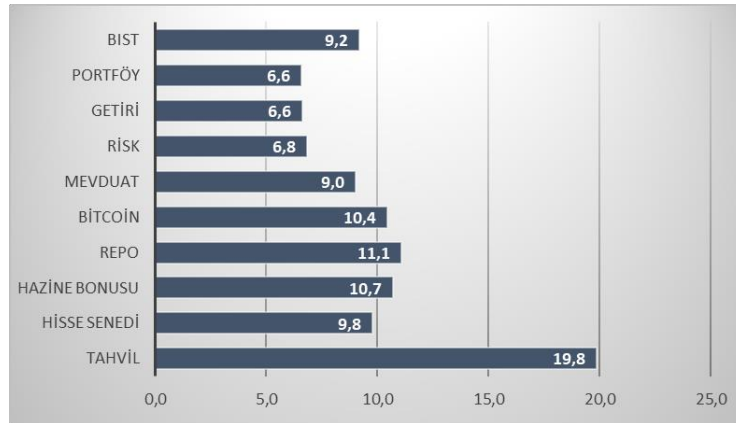
Finansal okuryazar olmak için kişilerin eğitim alıp almadığı incelenmiş ve %70,7 oranında katılımcının finansal okuryazarlık eğitimi almamış olduğu fakat bu eğitimi almak istediği görülmüştür. Daha önce finansal okuryazarlık eğitimi almış olanların ise sadece %2,8 düzeyde olduğu görülmektedir.

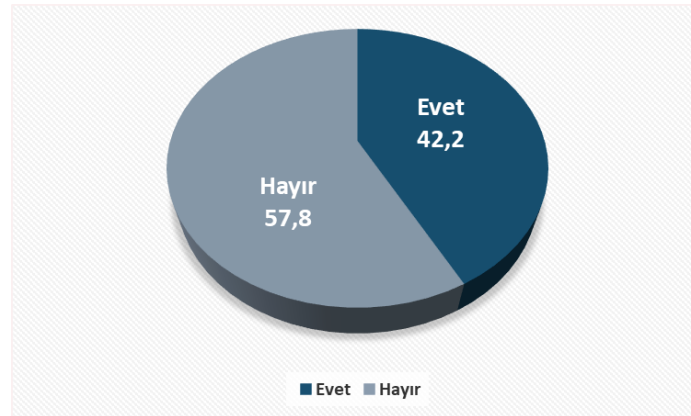
Şekil 17. Finansal Okuryazarlık Eğitimi Alma Durumu

Ankete katılanların finansal konularda bilgi sahibi olup olmadığını tespit etmek için çeşitli kavramlar hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları sorulmuştur. Katılımcılar bilgi sahibi olduklarını düşündükleri ilk finansal kavram %19,8 ile tahvil olmuş en düşük payı ise %6,6 ile portföy ve getiri kavramları almıştır.

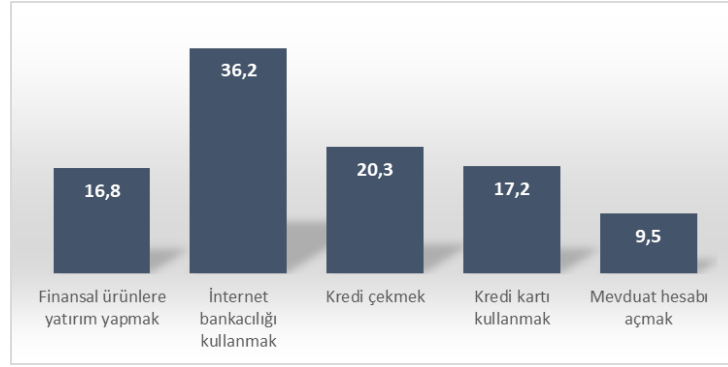
Şekil 18. Finansal Kavramlar Hakkında Bilgi Sahibi Olma

Katılımcıların finansal kavramları tanımalarının yanında bu bilgilerini işleme dönüştürüp dönüştürmediklerini tespit etmek için “Herhangi bir finansal kuruluş ile düzenli işlem gerçekleştiriyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Sonuç katılımcıların %57,8’inin herhangi bir finansal kuruluşla düzenli işlem yapmadığını ortaya koymuştur.

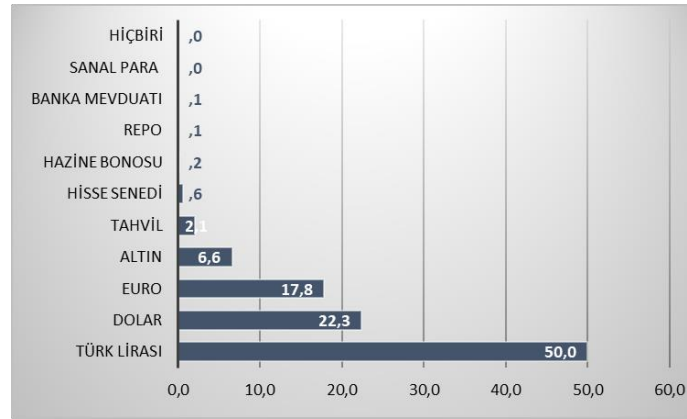
Şekil 19. Düzenli Finansal İşlem Yapma

Bir finansal kuruluşla düzenli işlem içinde olan katılımcıların gerçekleştirdikleri işlemlerin neler olduğunu belirlemek için bazı seçenekler sunulmuştur. Şekil 20. ile görülen sonuçlar en önemli işlemin %36,2 ile internet bankacılığı kullanımı olduğu görülmektedir. Son sırada ise %9,5’lik pay ile mevduat hesabı açmak yer almaktadır.

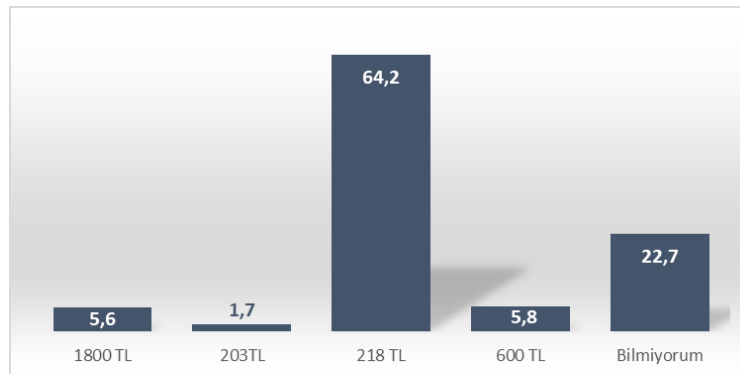
Şekil 20. En Önemli Finansal İşlem

Katılımcıların işlem yaparken portföy çeşitlendirmesi yapıp yapmadığı konusunda 50.000 TL’yi nasıl kullanacakları sorusu sorulmuştur. Katılımcıların %50’si Türk Lirası olarak değerlendireceklerini ifade ederken %22,3’ü Dolar ve %17,8 Euro’yu tercih etmiştir. Altın ise %6,6 oranında pay almıştır. Diğer finansal araçlar ise oldukça düşük oranda tercih edilmiştir.

Şekil 21. 50.000 TL’nin Yatırımı

Temel finansal işlem yapabilme becerisini ölçmek için basit faiz hesaplama “200 TL’yi yıllık %3 faiz ile 3 yıllığına banka yatırdığınız takdirde üçüncü yılın sonunda toplamda ne kadar olur?” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların %64,2’si doğru cevap vermiştir. Sorunun cevabını bilmeyenler ise %22,7 düzeyindedir.

Şekil 22. Basit Faiz Hesaplama

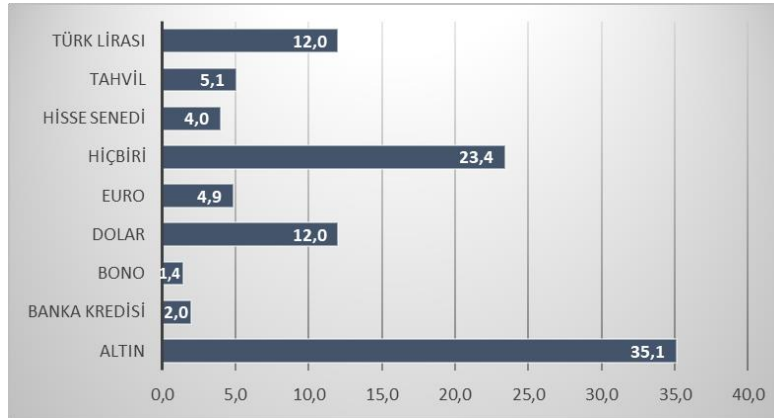
Katılımcıların yeni yatırım araçlarına olan ilgisi ve tanıma durumu “Size göre sanal paralar güvenilir midir ve bu paralara yatırım yapar mısınız?” sorusu ile belirlenmeye devam edilmiştir. Katılımcıların %76,2’si sanal paranın güvenilir olmadığını ve yatırım

yapmayacaklarını, %10,1'i ise güvenilir olup yatırım tercihleri olmayacağını ifade etmişlerdir. Yatırım yapmayı düşünenler ise yalnızca %5,2 oranındadır.

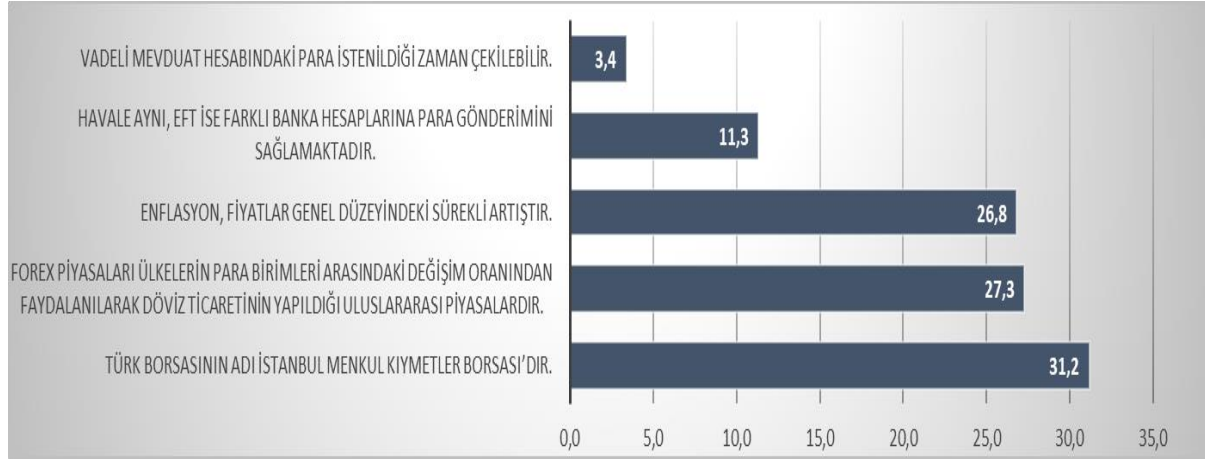
Şekil 23. Sanal Para

Deneklerin yatırım kararlarında ne kadar doğru finansal bilgiyle hareket ettiğini ölçmek amacıyla “Faiz oranı artıyorsa tasarrufunuzu hangi araca yönlendirirsiniz?” sorusu sorulmuştur. Katılımcılar %35,1 oranında altın tercihinde bulunmuştur. Faiz arttığında getirisi artan finansal enstrümanlar ise az daha tercih edilmiştir. Bu durum katılımcıların faiz getirisi sağlayan enstrümanları tanımadığı ya da faiz-getiri ilişkisi konusunda tam anlamıyla bilgi sahibi olmadığını göstermektedir.

Şekil 24. Faiz ve Yatırım Aracı İlişkisi

Son olarak deneklere finansal konulardaki bilgilerini test etmek amacıyla bazı bilgiler sorulmuş Türk Borsasının adının İstanbul Menkul Kıymetler Borsası olduğunun doğru olduğunu ifade edenler %31,2 oranındadır. Bu oran katılımcıların Türk Borsası'nın adının Borsa İstanbul olarak değiştiğini bilmediğini göstermektedir. Ayrıca havalenin aynı banka EFT'nin ise farklı banka nezdindeki hesaplar arasında yapılan işlem olduğu ankete katılanlar tarafından bilinmemektedir. Katılımcıların Forex piyasaları ve enflasyon hakkında doğru bilgiye sahip olduğu, vadeli mevduat hesabı ile bilgilerinin ise yanlış olduğu görülmektedir.

Şekil 25. Farklı Alanlarda Finansal Bilgi Düzeyi

Çalışmada frekans ve yüzde dağılım raporlarının yanı sıra oluşturulan hipotezler için testler uygulanmıştır. Hipotezler test edilirken önce normallik testleri yapılmış bu test için Kolmogorov-Smirnova Testi kullanılmış normal dağılım yoksa soruların özelliklerine göre Ki-Kare ya da Kruskal Wallis Testleri uygulanmıştır. Bu testlerle değişkenler arasında anlamlı ilişkilerin olup olmadığı test edilmektedir. Testlerde anlamlılık düzeyi %5 olarak kabul edilmiştir. İlk olarak tasarruf yapma alışkanlığı ile demografik özellikler arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Tablo 2. Tasarruf Yapma ve Demografik Özellikler Arasında İlişki

Değişken	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi	Sonuç
Cinsiyet	2	,000	Anlamlı farklılık vardır.
Yaş	3	,000	Anlamlı farklılık vardır.
Medeni Durum	2	,469	Anlamlı farklılık yoktur.
Yaşanılan İl	80	,066	Anlamlı farklılık yoktur.
Eğitim Derecesi	4	,569	Anlamlı farklılık yoktur.
Meslek	17	,001	Anlamlı farklılık vardır.
Ortalama Aylık Gelir	4	,003	Anlamlı farklılık vardır.

Sonuçlar Türkiye’de tasarruf yapma alışkanlığını cinsiyet, yaş, meslek ve gelir durumuna göre değiştiğini medeni durum, yaşanılan il ve eğitim derecesi açısından farklılık oluşturmadığını göstermektedir.

İkinci grup hipotezlerde finansal okuryazarlık kavramını bilme ve demografik özellikler arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Tablo 3. Finansal Okuryazarlık Kavramını Bilme ve Demografik Özellikler

Değişken	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi	Sonuç
Cinsiyet	1	,000	Anlamlı farklılık vardır.
Yaş	3	,000	Anlamlı farklılık vardır.
Medeni Durum	1	,061	Anlamlı farklılık yoktur.
Yaşanılan İl	80	,156	Anlamlı farklılık yoktur.
Eğitim Derecesi	4	,000	Anlamlı farklılık vardır.
Meslek	17	,000	Anlamlı farklılık vardır.
Ortalama Aylık Gelir	17	,000	Anlamlı farklılık vardır.

Sonuçlar Türkiye’de finansal okuryazarlık bilinirliğinin cinsiyet, yaş, eğitim, meslek ve gelir durumuna göre değiştiğini medeni durum ve yaşanılan il açısından farklılık oluşturmadığını göstermektedir. Yaş açısından bakıldığında 17-29 yaş aralığının %45,5 ile en fazla finansal okuryazarlık kavramını bilen grup olduğu bilinmektedir. Diğer gruplarda ise sırasıyla 30-44 %44,9, 45-64 %9,6 ve 65 yaş üzeri %0.1 olduğu görülmektedir.

Demografik özelliklerin yanında farklı hipotezler test edilmiştir. Bunlardan biri yukarıda H3 olarak ifade edilmiştir.

Tablo 4. Günlük Ekonomi Haberleri Takip Etme ve Tasarruf Yapma İlişkisi

Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi	Sonuç
2	,000	Anlamlı farklılık vardır.

1600

Ki-Kare sonuçlarına H_0 kabul edilmiş günlük ekonomi haberlerini takip etme ile tasarruf yapma alışkanlığı arasında anlamlı farklılık vardır.

Tablo 5. Günlük Ekonomi Haberleri ve Finansal Okuryazarlık Kavramını Tanıma İlişkisi

Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi	Sonuç
1	,000	Anlamlı farklılık vardır.

Ki-Kare sonuçlarına göre günlük ekonomi haberlerini takip etme ile ve finansal okuryazarlık kavramını tanıma arasında anlamlı farklılık vardır.

Sonuçlar günlük ekonomi haberleri takip edenlerin tasarruf yapma eğilimi ve finansal okuryazarlık kavramını tanıma eğilimlerinin daha fazla olduğunu göstermiştir.

Katılımcıların %77,8’i bütçe yapma alışkanlığı olduğunu bildirmiş bu durumun borç ödemeleriyle ilişkisi Tablo 6.’da verilmiştir.

Tablo 6. Bütçe Yapma Alışkanlığı ile Borç, Fatura Kredi Kartı vb. Ödemeleri Zamanı İlişkisi

Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi	Sonuç
1	,000	Anlamlı farklılık vardır.

Ki-Kare sonuçlarına göre bütçe yapma alışkanlığı ile borç, fatura kredi kartı vb. ödemeleri zamanında yapma arasında anlamlı farklılık vardır.

Bir başka hipotez ile çalışmanın ana amacı olan tasarruf yapma ve finansal okuryazarlık kavramı ilişkisi incelenmiştir.

Tablo 7. Tasarruf Yapma Alışkanlığı ve Finansal Okuryazarlık Kavramı İlişkisi

Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi	Sonuç
2	,000	Anlamlı farklılık vardır.

Ki-Kare sonuçlarına göre tasarruf yapma alışkanlığı ve finansal okuryazarlık kavramı arasında anlamlı farklılık vardır. Öte yandan benzer şekilde tasarruf yapma alışkanlığı ve finansal okuryazarlık eğitimi ilişkisi araştırılmıştır.

Tablo 8. Tasarruf Yapma Alışkanlığı ve Finansal Okuryazarlık Eğitimi İlişkisi

Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi	Sonuç
3	,010	Anlamlı farklılık vardır.

Kruskall Wallis sonuçlarına göre tasarruf yapma alışkanlığı ve finansal okuryazarlık eğitimi arasında anlamlı farklılık vardır.

Finansal kavramları anlama ve buna göre davranış sergileme test edilmiştir.

Tablo 9. Fiyat Karşılaştırması Yapma ve Enflasyon, Satın Alma Gücü Gibi Kavramları Tanıma İlişkisi

Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi	Sonuç
2	,015	Anlamlı farklılık vardır.

Kruskall Wallis sonuçlarına göre fiyat karşılaştırması yapma ve enflasyon, satın alma gücü gibi kavramları tanıma arasında anlamlı farklılık vardır.

Daha sonra finansal okuryazarlık ile finansal kavramları tanıma ilişkisi incelenmiştir.

Tablo 10. Finansal Okuryazarlık ve Finansal Kavramları Tanıma İlişkisi

Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi	Sonuç
9	,000	Anlamlı farklılık vardır.

Kruskall Wallis sonuçlarına göre finansal okuryazarlık kavramı ve finansal kavramları tanıma arasında anlamlı farklılık vardır.

Yine finansal okuryazarlık ile finansal bilgi arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Tablo 11. Finansal Okuryazarlık ve Çeşitli Finansal Bilgileri Doğru Bilme İlişkisi

Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi	Sonuç
4	,000	Anlamlı farklılık vardır.

Kruskall Wallis sonuçlarına göre finansal okuryazarlık ve çeşitli finansal bilgileri doğru bilme arasında anlamlı farklılık vardır.

Tablo 12. Herhangi Bir Finansal Kuruluşla İşlem Yapma ve Tasarruf Alışkanlığı İlişkisi

Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi	Sonuç
4	,000	Anlamlı farklılık vardır.

Ki-Kare sonuçlarına göre herhangi bir finansal kuruluşla işlem yapma ve tasarruf alışkanlığı arasında anlamlı farklılık vardır. Tasarruf yapanların düzenli finansal işlem yaptığı söylenebilir.

Tablo 13. Finansal Okuryazarlık ve Herhangi Bir Finansal Kuruluşla İşlem Yapma İlişkisi

Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi	Sonuç
2	,000	Anlamlı farklılık vardır.

Ki-Kare sonuçlarına göre finansal okuryazarlık ve herhangi bir finansal kuruluşla işlem yapma arasında anlamlı farklılık vardır.

6. SONUÇLAR

Dış kaynak girişine dayalı olmadan ülkelerin hızlı büyümelerini sağlayacak en önemli etken yurtiçi tasarruflardır. Yurtiçi tasarrufların artırılmaması durumunda başvuru dış borçlanma ekonomiyeye anapara ve faiz yükü getirmektedir. Tüm bunların yanı sıra ülkeye giren yabancı dış kaynağın verimli olmayan alanlarda kullanılması ülkeleri hem borçlu hem de verimsiz hale sokmaktadır. Tasarrufları arttırmak tüm ülkelerin olmazsa olmazıdır. Çalışmada anket sonuçları %37,4 ile Türkiye’de en önemli ekonomik sorunun adaletsiz gelir dağılımı olduğunu göstermiştir. Tasarruf düzeyinin artırılması için gelir dağılımının düşük gelir grubu lehine düzelmesi gerekmektedir. Gelir dağılımı daha adaletli hale getirilirken tüm toplum için tüketim alışkanlığının özellikle yüksek gelir grubu için gösteriş tüketiminin önüne geçilmesi elzemdir. Tüketim yerine üretime dayalı bir toplum yapısı ancak bu şekilde tesis edilmiş olacaktır. Ekonomide tasarruf düzeyini artırmanın yolu hane halklarının bilinçlendirilmesinden geçmektedir. Hane halklarının tasarruflarını yalnızca altın ya da gayrimenkule dayalı yatırım araçlarında değerlendirmek dışında alternatif yatırım araçları bilinci oluşturulmalıdır. Böylelikle mevcut potansiyel tasarrufun yurtdışına kaçması engellenmiş olacaktır. Kaldı ki analiz sonuçları Türk Lirası başta olmak üzere Türk halkının Dolar, Euro ve altın tercihinin devam ettiğini, finansal araçların geri planda olduğunu göstermektedir. Ayrıca deneklerin faiz oranı arttığında yatırımlarını faiz kazancı getiren enstrümanlar yerine altına yatırım yapması faiz-getiri ilişkisi hakkında bilgi sahibi olmadığını ya da bu fırsatı kullanmadığını göstermektedir. Bunun için kişilerin finansal konularda bilgi düzeyinin artırılması gerekmektedir. Finansal okuryazarlık kavramı tamda bu nokta da önem kazanmaktadır. Analiz sonuçları katılımcıların %68,5’inin tasarruf yaptığını fakat buna rağmen finansal okuryazarlığın %59,6 oranında bilinmediğini göstermiştir. Türkiye’de tasarruf yapma alışkanlığını cinsiyet, yaş, meslek ve gelir durumuna göre değiştiğini medeni durum, eğitim ve yaşanan il açısından farklılık oluşturmadığını göstermektedir. Finansal okuryazarlık kavramını tanıma ise medeni durum ve yaşanan il açısından değişmemektedir. Katılımcıların tasarruf yapma alışkanlığı ve finansal okuryazarlık kavramını tanımaları arasında anlamlı farklılık vardır. Ayrıca %70,7 oranında katılımcı daha önce finansal okuryazarlık eğitimi almadığını ifade etmiştir. Diğer taraftan tasarruf yapma alışkanlığı ve finansal okuryazarlık eğitimi arasında anlamlı farklılık mevcuttur. Finansal okuryazarlık ve finansal okuryazarlık eğitimi tasarruf davranışını etkilemektedir. Bu sebeple finansal

okuryazarlığı artırmaya yönelik politikalar tasarruf düzeyini de artıracaktır. Katılımcıların tasarruflarını nerede sakladıkları konusunda verdikleri cevapta %50,3 ile banka ilk sıradadır. Finansal araçlara yatırım %22,8 iken bireysel emekliliği tercih edenler yalnızca %8 düzeyindedir. Bireysel emeklilik tercihinin düşük düzeyde olması finansal okuryazar olmamanın bir göstergesidir. Ayrıca katılımcıların %57,8'inin herhangi bir finansal kuruluşla düzenli işlem yapmıyor olması onların finansal sistemden uzaklığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Finansal konularda bilgi kaynağının %51,4 internet olması kişilere uzaktan eğitim yoluyla finansal okuryazarlık konusunda eğitimler sunulması için bir fırsat olarak görülebilir.

Tasarruf ve finansal okuryazarlık alanıyla ilgili eğitimin ilköğretim düzeyinde başlaması gerekmektedir. Kişilerin finansal konularda doğru bilgiye sahip olup bu bilgileri uygulamaya dönüştürmesi ancak konu hakkında donanımlı olmalarıyla mümkündür. Toplumun yapı taşı olan ailelere yönelik özellikle kadınların katılımının sağlanacağı eğitim, seminer, konferans gibi faaliyetler düzenlenmelidir. Eğitici broşür, kitap vb. gibi materyaller oluşturulmalıdır. Tüm çalışmalar için sivil toplum kuruluşları, eğitim kurumları ve hükümetlerin ortaklığı sağlanmalıdır. Bu sebeple ulusal politika, plan ve stratejilerin açıkça ortaya konulması gerekmektedir. Son olarak bu çalışma örneklem ve kullanılan teknikler açısından sektörler ve bölgeler için geliştirilerek genişletilebilir.

KAYNAKÇA

- Alkaya, A. ve Yağlı, İ. (2015). Finansal Okuryazarlık-Finansal Bilgi, Davranış ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Journal of International Social Research*, 8(40), 585-599.
- Altıntaş, K. M. (2012). Belirlenmiş Katkı Esaslı Emeklilik Planlarında Finansal Eğitimin Önemi: Katılımcıların Finansal Okur Yazarlığı Çerçevesinde Alternatif Bir Yatırım Eğitimi Modeli. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 5(9),151-176.
- Atkinson, A. ve Messy, F.A. (2011). Assessing Financial Literacy in 12 Countries: An OECD/Infe International Pilot Exercise. *Journal of Pension Economics & Finance*, 10(4), 657-665.
- Baysa, E. ve Karaca, S. S. (2016). Finansal Okuryazarlık ve Banka Müşteri Segmentasyonları Üzerine Bir Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 71, 109-126.
- Bekir, E. ve Yılmaz, H. (2016). Finansal Okuryazarlık: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 115-140.
- Biçer, E. B. ve Altan, F. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık ile İlgili Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(4), 1519-1533.
- Bodie, Z.A. (2006). *Note on Economic Principles and Financial Literacy*. Networks Financial Institute Policy Brief No:2006-PB-07.
- Boyce, L., Danes, S. M. ve Huddleston-Casas, C. (1998). *Evaluation of the NEFE High School Financial Planning Program*. Boulder, CO: National Endowment for Financial Education.
- Chen, H. ve Volpe, R. P. (1998). An Analysis of Personal Financial Literacy among College Students. *Financial Services Review*, 7(2): 107-128.
- Chen, H. ve Volpe, R. P. (2002). Gender Differences in Personal Financial Literacy among College Students. *Financial Services Review*, 11(3), 289-307.

- Coşkun, S. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Davranış ve Tutumlarının Belirlenmesi: Finansal Okuryazarlık Algıları Üzerine Bir Araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 2247-2258.
- Cude, B. J., Lawrence, F. C., Lyons, A. C., Mtzger, K., LeJeune, E., Marks, L. ve Machtmes, K. (2006). *College Students and Financial Literacy: What They Know And What We Need To Learn*. Proceedings of the Eastern Family Economics and Resource Management Association,102-109.
- Çelik, K. (2011). *Makro İktisada Giriş*, 3. Baskı, Murathan Yayınevi:Trabzon.
- Çinko, M. Avcı, E., Ergun, S. ve Tekçe, M. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri: Marmara Üniversitesi Örneği. *Marmara Business Review*, 2(1), 25-50.
- Çolak, Ö.F. ve Öztürkler, H. (2012). Tasarrufun Belirleyicileri: Küresel Tasarruf Eğiliminde Değişim ve Türkiye’de Hane halkı Tasarruf Eğiliminin Analizi. *Bankacılar Dergisi*, 82, 3-44.
- Dilek, S., Küçük, O. ve Eleren, A. (2016). Kastamonu Üniversitesi Öğrencilerinin Ekonomi Okuryazarlığı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 1865-1878.
- Disney, R. ve Gathergood, J. (2013). Financial Literacy and Consumer Credit Portfolios. *Journal of Banking & Finance*, 37(7), 2246-2254.
- Ergün, B., Şahin, A. ve Ergin, E. (2014). Finansal Okuryazarlık: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma. *Journal of International Social Research*, 7(34), 847-864.
- Fettahoğlu, S. (2015). Hane Halkının Finans Eğitimi ve Finansal Okuryazarlık Düzeyleri Üzerine Kocaeli’nde Bir Araştırma. *Journal of Accounting & Finance*, 67, 101-116.
- Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER), Erişim Tarihi:10.08.2018, <http://www.foder.org>.
- Gökmen, H. (2012). *Finansal Okuryazarlık*. Hiperlink:İstanbul.
- Güvenç, H. (2017). Öğretim Programlarımızda Finansal Okuryazarlık. *İlköğretim Online*, 16(3), 935-948.
- Hastings, J. S., Madrian, B. C. ve Skimmyhorn, W. L. (2013). *Financial Literacy, Financial and Economic Outcomes*. NBER Working Paper No:18412. Cambridge.
- Hogarth, J. M ve Hilgert, M. A. (2002). Financial Knowledge, Experience and Learning Preferences: Preliminary Results from a New Survey on Financial Literacy. *Consumer Interest Annual*, 48(1), 1-7.
- Hung, A., Parker, A. M. ve Yoong, J. (2009). *Defining and Measuring Financial Literacy*. RAND Labor and Population Workin Paper Series. No: WR-708. California.
- Huston, S. J. (2010). Measuring Financial Literacy. *The Journal of Cnsumer Affairs*. 44(2), 296-314.
- İçke, B. T. (2017). *Finansal Okuryazarlık*. Beta Yayım Dağıtım:İstanbul.
- Kalkınma Bakanlığı. (2014). *Onuncu Kalkınma Planı Yurtiçi Tasarruflar Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara.
- Keynes, J. M. (1980). *İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi*. (Çeviren:Asım Baltacıgil). Minnetoğlu Yayınları: İstanbul.
- Kılıç, Y., Ata, H. A. ve Seyrek, İ. H. (2015). Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. *Journal of Accounting & Finance*, 2015, 129-150.
- Kimiyaghalam, F. ve Safari, M. (2015). Review Papers on Definition of Financial Literacy and its Measurement. *SEGi Review*, 8, 81-94.

- Klapper, L., Lusardi, A. ve Panos, G. A. (2013). Financial Literacy and its Consequences: Evidence from Russia during the Financial Crisis. *Journal of Banking & Finance*, 37(10): 3904-3923.
- Kunovskaya, I. (2010). *The Impact of Financial Literacy on Use of Financial Services in Russia*. University of Georgia.
- Lusardi, A. ve Mitchell, O. S. (2007). *Financial Literacy and Retirement Planning: New Evidence from the Rand American Life Panel*. Michigan Retirement Research Center Research Paper No. WP 2007-157.
- Lusardi, A. ve Mitchell, O. S. (2008). Planning and Financial Literacy: How do Women Fare? *American Economic Review*, 98(2), 413-417.
- Lusardi, A. ve Mitchell, O. S. (2009). *How Ordinary Consumers Make Complex Economic Decisions: Financial Literacy and Retirement Readiness*. NBER Working Paper No. 15350.
- Lyons, A., Palmer L., Jayaratne K. ve Scherpf, E. (2006). Are We Making the Grade? A National Overview of Financial Education and Program Evaluation. *Journal of Consumer Affairs*, 40(2), 208-235.
- Mercan, N., Oyur, E., Altınay, A. ve Aksanyar, Y. (2012). Ekonomi Okur Yazarlığına Yönelik Ampirik Bir Araştırma. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 4(2), 109-118.
- OECD (2005). *Improving Financial Literacy Analysis of Issues and Policies*. Organisation for Economic Co operation and Development.
- President's Advisory Council on Financial Literacy (PACFL). (2009). *2008 Annual Report to the President Executive Summary*. Washington.
- Sezer, D. ve Demir, S. (2015). Yatırımcıların Finansal Okuryazarlık ve bilişsel Yetenek Düzeylerinin Psikolojik Yanılsamalar ile İlişkisi. *Journal of Accounting & Finance*, 2015, 69-88.
- Smith, A. (1997). *Ulusların Zenginliği*. (Çev. Ayşe Yunus, Mehmet Bakırcı). 2. Baskı, İstanbul:Alan Yayıncılık.
- Steen, A. ve MacKenzie, D. (2013). Financial Stress, Financial Literacy, Counselling and the Risk of Homelessness. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 7(3), 31-48.
- Şantaş, F. ve Demirgil, B. (2015). Ekonomi Okuryazarlığı Düzeyinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (48), 46-60. Türk Dili Kurumu. Erişim Tarihi: 09.08.2018, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5be285b4f3f687.25814313.
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB). (2015). *Tasarruf-Yatırım Dinamikleri ve Cari İşlemler Dengesi Gelişmeleri*. Ankara.
- Van Rooij, M., Lusardi, A. ve Alessie, R. (2011). Financial Literacy and Stock Market Participation. *Journal of Financial Economics*, 101(2), 449-472.